

Posudek diplomové práce

Autor práce: **Ján Lajčák**

Název práce: **Pavel Jan Souček, O.Praem (1877-1943)**

Rok odevzdání: **2017**

Počet stran: **115 s.** (vč. seznamu pramenů a literatury, příloh)

Vedoucí práce: **Prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D.**

Posuzovaná práce předkládá životopis bývalého opata premonstrátské kanonie v Nové říši, Pavla Jana Součka. Její autor výklad rozčlenil do čtyř částí, *Úvodu* (s. 7-8) a *Závěru* (s. 102-104). V části první autor prezentuje popis použitých pramenů (*Popis pramenů*, s. 9-10). Druhá část je pro celou práci stěžejní. Autor zde předkládá životopis studované postavy (*Životopisná črta Pavla Jana Součka*, s. 11-71). Třetí část autor věnuje některým opatovým promluvám (*Promluvy opata Pavla Jana Součka*, s. 72-94). Ve čtvrté části se autor pokouší zhodnotit studovanou postavu, když se zamýšlí nad jejím významem pro církev (*Význam osobnosti Pavla Jana Součka pro církev*, s. 95-101). Součástí práce je také *Seznam použitých zkratk* (s. 105-106), *Seznam literatury*, vč. pramenů (s. 107-110). Práce je doplněna také o dvě přílohy. V první autor reprodukuje některé fotografie ze Součkova života (s. 111-114). Druhou přílohou jsou dvě blíže neokomentované tabulky (A a B), které předkládají seznam celkem dvanácti promluv z období 1910 a 1916 uložených ve Státním okresním archivu v Jihlavě.

Formální stránka práce:

Z formálních hledisek můžeme říci, že je práce celkově ucelená a přehledně strukturovaná. Ovšem máme několik menších výhrad. V prvé řadě název práce není jasný. Autor zvolil za název pouze jméno studované osobnosti se zkratkou příslušnosti k řádu premonstrátů a data narození a úmrtí. To je dostatečné, co se týče určení studovaného autora, ale nejasné z pohledu zvoleného námětu, metody a struktury práce. Jedná se o čistý životopis, nebo autor předkládá i něco z díla studované osobnosti? Jedná se o kritický životopis, nebo popularizační představení osobnosti? Jinými slovy název práce mohl být nenuceně doplněn o některý z termínů jako např. „životopis“, „biografie“, „život“, „život a dílo“, apod.

Druhá výhrada se týká autorova popisu zvolené metody. V *Úvodu* autor hovoří o cíli své práce. Na jedné straně správně přiznává, že chtěl „*sestavit historicko-kritický životopis Pavla Jana Součka*“ (s. 7). Na druhé straně častěji svůj cíl a metodu popisuje jiným termínem, kdy hovoří o „*podrobné rekonstrukci života Pavla Jana Součka*“ (s. 4, 7, 102). Termín „rekonstrukce“ není úplně vhodný, pokud jde o synonymum k sestavení historicko-kritického životopisu. Rekonstrukce se užívá spíše ve stavebnictví, případně v soudním procesu. Navíc je do jisté míry sporné, zdali rekonstruování života studované osobnosti je opravdu synonymem k historicko-kritickému životopisu.

Další výhradou je autorův úzus označování přímých citací. Autor užívá kurzívu i uvozovky, ovšem leckdy jen kurzívu. Tento způsob volí ve chvíli, kdy citace nezačíná počátkem věty (namátkou na s. 20, 21, 50, 58, 67,...). Na konci citované pasáže pak pouze končí kurzívou a přidává poznámku pod čarou. Je to adekvátní postup, pokud by jej autor užil jednotně v celé práci. To ovšem autor nedodržel např. na s. 30, 47, 52, 77, 89. Autor se tedy měl držet jednotného úzu přímých citací.

Další námitka se týká autorovy práce s prameny. S těmi autor nejvíce pracuje v životopisné druhé části. A to se mu daří poměrně obstojně. Žel v první části, kde předkládá použité prameny, absentuje jejich kritika, tedy jejich zhodnocení a kritický pohled. Tato absence se do jisté míry promítá i do celé práce. Zvláště v oné druhé části je čtenáři nad míru podrobně předložena např. historie Součkova vzdělání. Tedy informace sice dokreslující Součkovu osobnost, ale ne úplně z nejdůležitějších. I těch šedesát popsaných stran biografické části je až přespříliš. V práci je sice předloženo téměř vše, co bylo o Součkově osobnosti nalezeno, ale to se promítá do čtivosti práce. Některé sáhodlouhé pasáže mohly být zkráceny, nebo i vynechány.

Posledním námitkou stran formální stránky práce je spjata s třetí částí. Zde se autor oprávněně rozhodl představit studovaného Součka z hlediska jeho myšlení. Předkládá zde tedy jeho promluvy

u příležitosti oblaček, jednoduchých či slavných slibů novoříšských premonstrátů. Tím chce autor „poznat postoje a ideje, kterými se v průběhu svého života [opat Souček] řídil a které svým řeholním spolubratřím doporučoval zachovávat.“ (s. 7) Naše námitka se týká hned několika momentů. Jednak proč byly autorem vybrány pouze promluvy týkající se premonstrátské formace. Proč autor nezpřístupnil také např. dochovanou korespondenci, o které mluví na s. 9. Případně proč nepředložil promluvy, které jsou předloženy v Příloze? S tím souvisí druhá výtka: zpracované promluvy jsou z let 1929 až 1941, tedy těžko mluvit o tom, že z nich lze vydedukovat čím se Souček „řídil celý život“ (viz výše, s. 7), notabene když nejde o promluvy, kde by opat Souček explicitně hovořil o svém životě či jím zastávaných hodnot. Třetí výtka stran výběru promluv je jejich formální zpracování. Autor se pokusil představit všechny dochované promluvy daného typu, tím ovšem došel k opakujícím se formulím a navlas stejným promluvám (viz s. 74, 83, 84, 88, 90, 91). To není sice nic mimořádného, ale jistě by to stálo za krátkou reflexi, která absentuje. Toto opakování promluv mj. potvrzuje, že dané promluvy rozhodně nevyjadřují Součkovu spiritualitu uceleně. I samo zpracování je lehce problematické. Autor se totiž rozhodl jednotlivé promluvy parafrázovat s užitím jen několika málo přímých citací. Vedle toho samotný odkaz na archivní pramen uvedl pouze jednou v úvodních větách třetí části. Domníváme se, že autor měl spíše zvolit analytickou práci, kdy by předložil jen několik signifikantních promluv v jejich úplné citaci, které by doplnil obsahovou analýzou (biblické prameny, stěžejní myšlenky, způsob argumentace, christologické tituly,..). Analýza ovšem absentuje úplně. Čtenáři je tedy představeno souhrnem 28 promluv, ale chybí jejich analytické zpracování. Jejich parafrázované zpřístupnění je čtivé a zajímavé, ale z hlediska hlubšího uchopení jejich obsahu nedostačující.

Obsahová stránka práce:

K obsahové stránce předkládané diplomové práce je nejprve třeba kvitovat výběr studované osobnosti. K dějinám české církve zmapování jejich jednotlivých osobností patří. Centrum dějin české teologie při KTF UK v posledních letech ukazuje svůj přínos české místní církvi. Autorem zpracovaná diplomová práce jistě patří do plodů tohoto centra. Ovšem také je třeba říci, že obsahové zpracování práce vykazuje několik slabin, na které chceme upozornit.

V prvé řadě je citelná absence dobového kontextu. Autor čtenáře vůbec neseznamuje s dobou, kdy žil opat Souček. Například zásadní se jeví doba po Mnichovské dohodě. Autor sice v rámci předložení Součkovy biografie předkládá několik k tomu adekvátních postřehů, ale ty mohly být utříděny a předloženy samostatně, a být předloženy v širším kontextu. Stejně tak autor opomíjí kontext novoříšské kanonie. Nemusel psát celé dějiny, ale krátké představení kláštera, komunity a jejich spiritualitu a hlavně zdejší dobové pastorace by jistě stálo za samostatnou zmínku.

V druhé řadě v práci evidentně absentuje teologické zpracování, chceme-li teologická analýza díla opata Pavla J. Součka. Zpracovaná práce mohla být sepsána klidně pod Katedrou církevních dějin a patrologie a tedy mohla předložit pouze historicko-kritický životopis s předložením soupisu díla studované osobnosti. Daná práce zpracovávaná pod Katedrou fundamentální a dogmatické teologie má být nejenom teologickou svou intencí, ale vyžaduje například i část, kde by autor - i třeba jen zběžně - analyzoval myšlení a dílo studované osobnosti. Nás autor se sice o to snaží ve třetí části, ale, jak jsme již ukázali výše, nedostatečně. Místo analýzy předkládá pouze parafráze.

Nejvíce je tato absence teologické analýzy kupodivu patrná ve čtvrté části (s. 95-101). Zde se autor snaží předložit význam osobnosti opata Součka pro českou církev (na okraj podotkněme, že sousloví „pro církev“, jak autor uvádí v názvu kapitoly, je více než nejasný). V této čtvrté kapitole autor měl předvést sběr plodů své analytické práce, a argumentačně by došel k závěrům o významu osobnosti a jeho díla pro místní církev. Autor namísto toho ale předkládá povreční myšlenky o tom, že opat Souček byl dobrým hospodářem a „podporovatelem každého dobrého díla“. Tato autorova syntéza je de facto velmi povreční, protože kromě citovaných vzpomínek, kronik a dopisů, není opřena o autorovu vlastní myšlenkovou třeť. Například absentuje precizní dokazování onoho sousloví „dobrý hospodář.“ Jistě nelze termín „hospodářství“ redukovat na ekonomické ukazatele, ale domnívám se, že by jistě šla samostatně zpracovat ekonomická stránka sledované kanonie za dobu, kdy byl Souček opatem. V podstatě je tak Součkův význam redukován na to, že se zasloužil o

rekonstrukci, či stavbu nových kostelů a řeholního domu *Norbertinum*, případně o posvěcení nových zvonů pro rodnou farnost. Sice je uvedeno, že *in memoriam* dostal opat Souček státní vyznamenání, nebo že za období kdy byl opatem vstoupilo do kanonie Nové Říše nejvíce lidí, ale jeho skutečný přínos, tedy přesné důvody, které vedly k udělení vyznamenání a k vysokému počtu přijatých uchazečů jsou zpracovány nedostatečně. Ve druhé podkapitole závěrečné části autor předkládá druhý význam osobnosti opata Součka pro českou církev. Ovšem čtenář je jen seznámen s beatifikačním procesem novoříšských mučedníků/svědků víry. Což je sice velmi důležité hledisko, které popisuje jednak možný heroický akt opata a jeho spolubratrů, a jednak (nejen) současný stav *sensus fidelium* místní církve, ovšem absencí vskutku kvalitní analýzy Součkova díla a významu v předcházející podkapitole, je tato navazující do jisté míry postavena na písku.

Závěrečné zhodnocení:

V prvé řadě chci ocenit výběr tématu, které autor zpracoval. Dějiny české církve a teologie jsou stále plné zajímavých lidských příběhů a osudů. V druhé řadě chci ocenit autorův zápal, jak se s tématem popasoval. Je evidentní, že ho opat Pavel Jan Souček více než zaujal. Závěr práce dokazuje autorův správný odstup od studovaných skutečností a jeho neutralitu v hodnocení (viz s. 103-104), kterou rozhodně kvituji.

Zpracování tématu není špatné, ale rozhodně by jej chtělo obsahově doplnit a dopracovat. Zvláště je citelná absence hlubší analýzy myšlenek, či teologického díla studované osobnosti, ale také předložení kontextu Součkova života, tedy doby i života novoříšské kanonie. To vše vnímám jako chybu, nejen kvůli tomu, že byla práce napsána na Katedře fundamentální a dogmatické teologie. Přes všechny výše uvedené výtky a námitky práci rozhodně *doporučuji k obhajobě* a navrhuji jejího autora klasifikovat *valde bene*.

Dotaz pro ústní obhajobu práce:

V závěru práce (i v kapitole 4.2) hovoříte o problematice „kanonických kategorií“, pod které spadají v Osvětlení zemřelí premonstráti. Konkrétně pak, zdali spadají do kategorie „mučedníci“ nebo „svědci víry.“ Můžete krátce o tomto problému pohovořit a hlavně říci vlastní názor?

V Praze dne 27. srpna 2017

Lukáš Nosek, Th.D

